

Kunnskapsdepartementet

Oslo, 30. august 2019

Høringsvar NOU 2018:13 Voksne i grunnskole- og videregående opplæring, finansiering av livsopphold (Livsoppholdsutvalget)

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) takker for muligheten til å svare på høring til NOU 2018:13 Livsoppholdsutvalget.

Vofo er interesseorganisasjonen til de 14 offentlig godkjente studieforbundene i Norge. Vofo har som formål å fremme voksnes læring ved å bidra til mangfold, utvikling og ny kunnskap og være et felles forum for voksnes læring i demokratiske og ideelle organisasjoner. Vofo har vært partner i utviklingen Nasjonal kompetansepolitisk strategi, er part i Kompetansepolitisk råd og har plass i Nasjonalt fagskoleråd.

Studieforbundene og deres medlemmer organiserer opplæring til nytte for den enkelte, arbeidslivet og samfunnet. I 2018 arrangerte studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner over 43 000 kurs med tilskudd etter voksenopplæringsloven med i underkant av en halv million deltakere over hele landet ¹. Studieforbund tilbyr både formell og ikke-formell opplæring. I 2018 kvalifiserte nær 3500 voksne seg til eksamen på videregående nivå gjennom studieforbund. ²

Studieforbund er engasjert i bedriftsintern opplæring, tiltak knyttet til Kompetansepluss Arbeid og Kompetansepluss Frivillighet, Introduksjonsprogrammet i samarbeid med kommuner. ³ Studieforbund er også eiere og drivere av ideelle fagskoler.

Målgruppen for Livsoppholdsutvalget er voksne uten grunnskole- eller videregående opplæring. Det kan være en utfordring at voksne kan ha lite motivasjon til å ta grunnskole- og videregående opplæring. Motivasjon og lærelyst henger ofte sammen med opplevelse av mestring og relevans. Et av hovedfunnene i en ny Fafo-rapport «Studieforbundene som læringskatalysator» er at selv om personer med kort formell utdanning er underrepresentert i studien opplever denne gruppen at kursene er relevante for deres nåværende jobb og muligheten til å få jobb. Mange opplevde at muligheten for å ta kurs som benyttet deres praktiske arbeidserfaring gjorde læringsprosessen enklere og mer lystbetont. ⁴

1 <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/voppl>

2 [https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/voppl tabell 8.](https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/voppl_tabell_8)

3 Bedriftsintern opplæring Kompetansepluss-kurs og annen oppdragsvirksomhet (herunder tilbud med støtte fra andre deler av det offentlige) inngår ikke i SSBs statistikk.

4 <https://www.faf.no/images/pub/2019/20725.pdf>

Svar på utvalgets forslag

Livsoppholdsutvalget peker på at voksne som har behov for å fullføre grunn- og videregående opplæring også ofte har behov for finansiering av livsopphold for å kunne gjennomføre opplæringen.

Vi støtter utvalget i at det må tilrettelegges for støtteordninger og finansiering for voksne som trenger opplæring på grunnskole- eller videregående nivå. Vofo har følgende kommentarer til de forslagene som anbefales av utvalget:

1. Dagpenger ved grunnskole- og videregående opplæring

Vi støtter forslaget, men vil samtidig påpeke at det er viktig at støtten er i en størrelsesorden som gjør det mulig for voksne å fullføre utdanningen.

2. Lønnsrefusjon ved utdanningspermisjon

Vi støtter forslaget og mener dette kan stimulere til kompetanseheving av ansatte uten fullført grunnskole- og videregående opplæring.

3. Endringer i utdanningsstøtteordningen

Vi støtter forslaget.

4. Voksne i grunnskoleopplæring (Grunnskolestønad)

Vofo støtter forslaget, men vil legge vekt på at en kommunal ordning bør være arbeidsrettet og at det legges til rette for at kommunen kan samarbeide med eksterne opplæringsaktører som studieforbund. Vi mener kommunale stimuleringsvirkemidler må være innrettet slik at man unngår en uheldig dobbeltrolle i kommunesektoren som forvalter av opplæringsmidler og tilbyder av opplæring.

Andre kommentarer:

Finansiering og støtteordninger må være forutsigbare

Det er viktig at finansiering og støtteordninger er forutsigbare for tilbydere, arbeidsgivere og arbeidstakere. Det må være mulig å ta utdanning/opplæring mens man er i jobb. Manglende norskkunnskaper i befolkningen er en stor utfordring, ikke bare blant flyktninger, men også blant EØS- innvandrere og andre.

Vofo mener:

Det må på plass statlige, forutsigbare stimuleringsvirkemidler. Regelverket må utformes slik at det gir forutsigbarhet. Det krever ressurser å utvikle og organisere tilbud. Da må vi unngå en «tombola-effekt» hvor det oppleves tilfeldig hvem som får nytte av stimuleringsvirkemidler og tilskuddsordninger. Vofo er positive til ordninger som godkjenner tilbydere. Vi mener dette vil bidra både til forutsigbarhet for tilbyder og kvalitetssikring av tilbudet, men ordninger på må sees i sammenheng slik at man ikke får et vell av ulike godkjenningsordninger.

Strukturelle barrierer

Utvalget peker på at det er strukturelle barrierer for etablering tilbud og at det mangler opplæringstilbud i nærområdet. Det er utfordrende å få tatt grunnopplæring som en del av introduksjonsprogrammet. Kommuner avviser søkere til grunnskoleopplæring på grunn av for liten kapasitet. Det samme gjøre fylkeskommuner innenfor videregående opplæring, og søkere henvises ofte til ventelister. Ifølge opplæringsloven §4 A-4 kan kommunen og fylkeskommunen nytte studieforbund, godkjente nettskoler og andre som gir tilbud om grunnskoleopplæring og videregående opplæring for å oppfylle plikten til å gi opplæring til voksne.

Vofo mener:

Vi er opptatt av at man får utnyttet ressursene i regionene slik at flere voksne får tilgang på opplæring, og skulle gjerne se at åpningen som ligger i loven i større grad ble utnyttet av kommunesektoren. Vi har eksempler der fylkeskommuner samarbeider med eksterne tilbydere, som f.eks studieforbund, for å gi voksne med rett, tilgang til videregående opplæring. Enkelte fylker har opprettet partnerskapsavtaler med Vofo/studieforbund, eks. Østfold fylkeskommune. I andre fylker må deltakerne betale selv dersom de velger opplæring i regi av studieforbund, også om man har rett på et gratis tilbud. I 2018 kvalifiserte nær 3500 voksne seg til eksamen på videregående nivå gjennom studieforbund. I tillegg er det flere tusen som ikke regnes med i denne statistikken fordi de deltar i opplæring som har en annen finansiering og som dermed ikke rapporteres til SSB.

Det finnes flere eksempler på at ulike studieforbund og frittstående nettskoler supplerer de offentlige tilbud. Studieforbund samarbeider også ofte med partene i arbeidslivet og Nav om tiltak. Dette bidrar til at tilbudene blir relevante i forhold til arbeidslivets behov og at ansatte kan motiveres til å delta på opplæring. Her kan vi vise til et eksempel hvor 13 ansatte hos Lerøy nettopp tok fagbrev i sjømatproduksjon. Prosjektet var tilknyttet Folkeuniversitetet Vesterålen, der ufaglærte i arbeid, får tatt fagbrev på sin arbeidsplass. Et annet eksempel er samarbeid mellom Jøtul, AOF Østfold og Østfold fylkeskommune hvor 50 ansatte får anledning til å ta fagbrev før bedriften flagger ut. Slik står de bedre rustet til å få ny jobb.

Kommuner har også etablert samarbeid med studieforbund for å gi innbyggere opplæring gjennom introduksjonsprogrammet. Et eksempel er Folkeuniversitet som siden 2006 har gitt voksne innvandrere opplæring i norsk og samfunnskunnskap på oppdrag fra Asker kommune. Dette har bidratt til at Asker kommune er blant Norges beste kommuner med sine resultater i introduksjonsprogrammet ⁵. Folkeuniversitet i Asker har utviklet en modell for å gi fremmedspråklige med liten eller ingen formell utdanning, formell kompetanse. Norskopplæringen kombineres med arbeidspraksis. Slik kommer flere mennesker ut i ordinært arbeids- og samfunnsnivå. For å lykkes med språkopplæringen er samarbeid viktig. I tillegg til å samarbeide med kommunesektoren samarbeider studieforbund med NAV, Frivillighetssentraler, frivillige organisasjoner, arbeidsgivere og arbeidslivets organisasjoner. Eksempelvis har Stella Røde Kors Vestfold inngått avtale med Folkeuniversitetet Vestfold slik at innvandrerkvinner får gratis utdanning. Her er det viktig at Nav lar kvinnene få beholde stønaden mens de tar utdanning.

Vofo mener:

Det bør tilrettelegges bedre fra myndighetenes side for å utnytte mulighetene som ligger i slike samarbeid. Det er ofte lite fleksibilitet i offentlig sektor i forhold til når, og hvor opplæring foregår. Det er ofte på dagtid og i ukedager. Her er f.eks. studieforbund mye mer fleksible og kan tilby opplæring på kvelder og helger slik at det kan la seg kombinere med f.eks. jobb. For eksempel gjennomfører studieforbundet Folkeuniversitetet grunnskole for flyktninger på oppdrag fra kommune. I 2018 ble det arrangert 117 tiltak med til sammen 580 deltakere. Dette var tilbud som ble arrangert i sommer- og vinterferie.

Utvalget peker også på at lærere i grunnskolen i liten grad har voksenpedagogisk kompetanse, noe som også kan være en barriere for å bruke grunnskolen som læringsarena. Svært få lærere har innvandrerbakgrunn av de som underviser i grunnskolen.

⁵ <https://www.aker.kommune.no/samfunnsutvikling/flyktninger-og-asyloskere/introduksjonsprogram-for-flyktninger/>

Vofo mener:

Vi mener dette taler for at det kan være gode argumenter for at kommunen samarbeider med eksterne aktører som har kompetanse på området. Studieforbund har god voksenpedagogisk erfaring, er fleksible, og har lang erfaring med integrering og inkludering.

Oppsummering

Vofo støtter utvalget i at de må tilrettelegges for støtteordninger og finansiering for voksne som trenger opplæring på grunnskole- eller videregående nivå.

Det må på plass statlige, forutsigbare stimuleringsvirkemidler. Regelverket må utformes slik at det gir forutsigbarhet. Det krever ressurser å utvikle og organisere tilbud.

Vi imøteser godkjenningsordning for ideelle tilbydere av grunn- og videregående opplæring. Vi må unngå en «tombola-effekt» hvor det oppleves tilfeldig hvem som får nytte av stimuleringsvirkemidler og tilskuddsordninger.

Stimuleringsvirkemidler til kommuner og fylkeskommuner må være innrettet slik at man unngår en uheldig dobbeltrolle i sektoren som forvalter av opplæringsmidler og tilbyder av opplæring.

Vofo mener det er viktig med tiltak som øker den enkeltes læringsmotivasjon. Her har studieforbundene lang erfaring med å motivere voksne til både å delta og å gjennomføre ulike former for opplæring.

Vofo er opptatt av at man får utnyttet ressursene i regionene slik at flere voksne får tilgang på opplæring, og skulle gjerne se at åpningen som ligger i opplæringsloven § 4 i større grad ble benyttet av kommuner og fylkeskommuner.

Vofo mener det bør tilrettelegges bedre fra myndighetenes side for å utnytte mulighetene som ligger i samarbeid mellom kommunesektor, NAV, frivillige organisasjoner, studieforbund, arbeidsliv.

Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet.

Med hilsen

Voksenopplæringsforbundet

Gro Holstad (sign.)

Generalsekretær

Cecilie Hänninen (sign.)

Rådgiver